

ZPRÁVA O 10. CELOSTÁTNÍ KONFERENCI BIOLOGICKÉ PSYCHIATRIE

MUDr. Martin Anders

Psychiatrická klinika 1. LF UK a VFN Praha

10. celostátní konferenci biologické psychiatrie uspořádala ve dnech 6.–9. června 2001 Společnost pro biologickou psychiatrii a Kuffnerův nadační fond. Dále na organizaci spolupracovala Česká psychiatrická společnost ČLS JEP, Česká a Slovenská neurochemická společnost, Česká neuropsychofarmakologická společnost a Psychiatrické centrum Praha. Generálního sponzorství se ujaly firmy Léčiva a.s. a Pfizer, s.r.o.

Účastníci, kterých bylo přihlášeno podle předsedy organizačního výboru nejvíce za posledních několik let, se začali sjíždět do lázeňské oázy Luhačovic již od středečního dusného odpoledne, největší nápor na pořádající agenduru byl tento den navečer a v průběhu druhého dne konference.

Konferenci zahájil předseda organizačního výboru MUDr. RNDr. Jan Sikora. Ve své shrnující přednášce zmapoval vývoj biologické psychiatrie, její bouřlivý rozvoj a vztahy k psychologickým směrům. Zmínil metody studia tohoto oboru, věnoval se elektrofyziologickým, neurotransmiterovým a genetickým aspektům, problému interpretace výsledků subhumánních modelů duševních poruch, v neposlední řadě i významu psychofarmakoterapie pro poznání funkce neuronu. Zdůraznil hlavní úkol biologické psychiatrie, a to její integrativní poslání a přenášení výsledků základního výzkumu do medicínské praxe a tím možnost jejich ověření. Podobně poznatky a zkušenosti klinické praxe dávají podněty k dalšímu výzkumu. Dalším přednášejícím byl V. J. Balcar (Department of Molecular Pharmacology, Faculty of Pharmaceutical Science, Kanazawa University, Japonsko), který ve svém sdělení „Thirty years of L-glutamate transport in the CNS“ popsal historii a současný pohled na funkci a mechanismy regulace glutamatergní neurotransmise v centrálním nervovém systému (CNS). Předpokládá se, že porucha tohoto systému může být příčinou některých neurodegenerativních onemocnění. Potvrzení této teorie by jistě vedlo ke změně, jak diagnostického, tak terapeutického a preventivního přístupu k těmto onemocněním.

Celodenní odborný program byl odstartován od časněho čtvrtého rána. Jedním z prvních přednášejících a také jedním z nejvýznamnějších hostů konference byla předsedkyně České akademie věd doc. H. Illnerová, která vystoupila v rámci sympózia „Spánek a zdraví – celosvětový edukační projekt“ se svým příspěvkem zabývajícím se biologickými hodinami organismu. Spánková medicína patří k rychle se rozvíjejícím oborům medicíny a porucha spánku trápí značné procento populace. S poruchami spánku jsou spojeny i značné náklady (např. v důsledku sníženého pracovního výkonu), ale i úrazy či autonehody. V další části doc. K. Šonka podal přehled organických příčin nespavosti a závěrem doc. P. Smolík prezentoval metaanalýzu kontrolovaných studií, které se zabývají vztahem melatoninu a poruch spánku. Vskutku zajímavým počinem byl projekt firmy Astra Zeneca, která pozvala účastníky na interaktivní workshop s názvem „Neurokognitivní deficit

a zpracování informací u schizofrenie“. Hlavními protagonisty byl zkušený tandem MUDr. J. Horáček a psycholog M. Preiss. Součástí workshopu byl i praktický test pro všechny zúčastněné k získání vlastní zkušenosti s tímto typem testových metod. Velkou návštěvu zaznamenalo i sympózium firmy Pfizer, kde vystoupil prof. C. Höschl, který se věnoval konceptu schizofrenie ve 21. století. Navázal prof. J. Libiger s přehledem „Co nového přinesla atypická antipsychotika?“.

I program druhého dne byl „velmi nabitý“ a pokračovalo se v obou přednáškových prostorech. Dalším uceleným sympóziem byl blok firmy Pfizer, kde zazněly příspěvky se společným jmenovatelem Alzheimerova nemoci. Prof. C. Höschl zahájil přehledným referátem na téma buněčné smrti, což je oblast, která je v současné době předmětem zájmu výzkumu demence. As. R. Jiráček uvedl nové poznatky o této devastující chorobě, o které se stále mluví jako o tiché epidemii a která působí nemalé problémy jak zdravotníkům, tak ekonomům. Odpolední program byl ve velkém sále Rondo dále věnován novým poznatkům výzkumu schizofrenie. První blok, kde mimo jiné vystoupili prof. J. Libiger a prim. I. Tůma, se týkal poruch paměti u nemocných trpících schizofrenií, pravděpodobných patofyziologických mechanismech vzniku, ale také klinických aspektů tohoto jevu. Prim. I. Tůma mimo jiné uvedl, že kognitivní deficit je nalézán až u 40–60 % nemocných se schizofrenií. Jen u 15 % nemocných v kvalitní remisi je úroveň kognitivních funkcí srovnatelná se zdravými osobami. Nejpostiženější oblastí je paměť. Dochází se k závěrům, že u nemocných je přítomna nižší aktivace dorzolaterálního prefrontálního kortexu. Dalšími sledovanými jsou struktury temporálního laloku, především hipokampální formace. Rozdílné jsou výsledky léčby vedené klasickými a atypickými antipsychotiky. Zejména svými anticholinergními účinky jsou znevýhodněny preparáty klasické řady. Perspektivním bude plné zavedení multimodálních rehabilitačních programů (obsahují i rehabilitaci kognitivních funkcí) do klinické praxe. Bezprostředně navazujícím bylo sympóziem vedené především mladšími psychiatry. Oživujícím referátem bylo sdělení MUDr. L. Motlové „Sezónnost porodů a subtypy schizofrenie“, dále přispěl MUDr. P. Fridrich svým geneticky zaměřeným přehledem týkajícím se nikotinových receptorů. L. Motlová uvedla, že tzv. sezónní agens může ovlivňovat geny, vyvolávat mírné prenatalní a perinatální komplikace, prostřednictvím světla působit na vnitřní prostředí, ovlivňovat expozici toxinům, nutričním faktorům i infekčním agens, přičemž zde roli může hrát

teplota i počasí či kombinace výše zmíněného. Studií na toto téma bylo nalezeno více než 250. Zdá se, že na severní polokouli jsou u pacientů trpících schizofrenií častěji nacházena data narození v zimě nebo na jaře s největší četností mezi lednem a březnem. Na jižní polokouli se nejčastěji jedná o období mezi červencem až zářím.

Během téhož dopoledne v kinosále Elektra za podstatně menší účasti proběhlo také několik sympozií. Nejvíce pozornosti opět připoutal prof. C. Höschl přehlednou přednáškou popisující zvláštní podtypy bipolární poruchy. Z následujících bloků uvedme zejména další vystoupení týmu Psychiatrického centra Praha na téma psychofarmak a elektrokonvulzí v těhotenství. Zcela odděleně probíhal program v hotelu Zálesí. Organizátoři sem umístili zejména vysoce specializovaná teoretická témata. Pozornost zde byla užce zaměřena na vztahy neurochemických procesů ke struktuře CNS, účinky NO radikálů, vývoji a zániku nervové buňky.

Druhý hlavní den konference byl ve znamení psychofarmakoterapie. Z prvních sdělení zaujal prim. M. Maršálek ozřejmením vztahů genetické výbavy a tardivních dyskínéz. Konstatoval, že k již prokázaným rizikovým faktorům tardivních dyskínéz, mezi něž patří vyšší věk, ženské pohlaví, afektivní porucha, diabetes mellitus II. typu, intenzivnější a delší léčba antipsychotiky, abúzus alkoholu nebo drog, nově přistupuje i genetický pohled. První publikované výsledky ukazují na dva základní směry výzkumu vztahů: studium geneticky podmíněných variant farmakokinetiky (polymorfismus subtypů CYP450) či farmakodynamiky (genetické varianty dopaminových receptorů) antipsychotik. Další pro praxi nepostradatelnou přednášku prezentovala prof. E. Češková. Její téma kombinace psychofarmak se stává stále aktuálnějším, zejména pro klinická pracoviště setkávající se s větším množstvím pacientů refrakterních na léčbu. MUDr. M. Kopeček vnesl trochu vzruchu do pohledů na postupy vedení léčby atypickými antipsychotiky a znejistil všechny přítomné v otázkách dávkování konvenčních antipsychotik. Sympozium firmy GlaxoSmithKline bylo ve znamení dosud málo propagovaného a užívaného antidepresivního preparátu bupropionu. Prof. J. Raboch podal přehled údajů o látce a uvedl, že ji lze považovat za novou perspektivu pro léčbu deprese. V kinosále Elektra i tento den probíhal souběžný program. Z bohaté nabídky jmenujme sympozia věnovaná kardiovaskulárním onemocnění a depresi, novým údajům o mirtaza-

pinu a také mírně kontroverzní symposium firmy Eli Lilly na téma „Schizofrenie – léčba horší než nemoc sama“, kde mimo jiné vystoupil na téma obezity a psychofarmak doc. Š. Svačina. Odmltl jednoznačné spojení vzniku diabetu s podáváním psychofarmak, ve skutečnosti se jedná o nemocné geneticky zatížené diabetem, u kterých by se cukrovka projevila dříve či později. Závěrem shrnul, že hmotnostní vzestup při léčbě psychofarmaky existuje, ale u většiny nemocných je efekt získaný z léčby pro pacienta pravděpodobně významnější. Publiku známým řečníkem byl na této konferenci MUDr. V. Lávička, který odpovídal na otázky týkající se změn EKG při léčbě antipsychotiky a nutnosti sledování jednotlivých kardiologických parametrů. Doporučil sledovat záznamy nemocných zpočátku léčby jednou týdně a následně alespoň jednou měsíčně. Rozhodujícím parametrem je QTc interval, jehož hodnota > 450 ms je považována za velmi rizikovou.

V hotelu Zálesí dominoval tento den spíše prakticky zaměřený program. Pro velký úspěch z Jeseníku tohoto roku MUDr. J. Praško a další zopakovali a rozšířili workshop zaměřený na léčbu poruch osobnosti.

K poslednímu dni konference je nutno poznamenat, že odborný program byl sledován již jen nepatrným počtem účastníků. V hlavním sále téma gerontopsychiatrie vystřídal symposium, jehož předmětem byla demence.

Konferenci opět uzavřel předseda organizačního výboru a bezprostředně poté vyhlásil jména pěti oceněných mladých autorů, kteří byli za své příspěvky odměněni Kuffnerovou nadací.

Vítězi tenisového turnaje prof. Součka se již tradičně stali prof. Raboch a prof. Bouček. Mladším kolegům nezbyvá než opět další rok trénovat a těšit se na možnost sportovní konfrontace s těmito stálými psychiatrického tenisového nebe.

Závěrem lze jen poděkovat organizátorům, kteří připravili příjemné setkání na vynikající odborné a společenské úrovni, a to navzdory problémům s opožděným přihlašováním a zasláním jednotlivých příspěvků autory. Poděkování patří také firmě Bonus, která je již tradičním kongresovým průvodcem psychiatrů a svou nezáviděníhodnou práci odvádí s lehkou samozřejmostí.

Zájemce o podrobnější informace o jednotlivých příspěvcích odkazují na Supplementum 2, 2001, časopisu Psychiatrie – časopis pro moderní psychiatrii.